

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum intellectus angelicus possit cognoscere singularia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

Potentia autem sensitiva per similitudines sensibiliu reducitur in actum dupliciter. Vno modo, incomplete per modum dispositionis, quando species sensibiles sunt in ea ut dispositiones, quod appellat Avicenna, esse ut in thesauro. Alio modo, perfecte, quando species sensibiles actu informant potentiam sensitivam, & hoc vocat Avicenna apprehensionem sensus, distinguens potentias sensitivas apprehendentes ab illis, in quibus sunt forme sensibiles, ut in thesauro, & similiter in intellectu in habitu sunt similitudines intelligibilium ut dispositiones: sed quando sunt actu intellectae, sunt in eo ut forme perfectiores, & tunc intellectus fit omnino res intellecta, & hoc contingit per intentionem quae coniungit intellectum intelligibili, & sensum sensibili, ut dicit Aug. Vnde patet quod sicut una res materialis non potest esse simul plura actu, ita unus intellectus non potest simul plura intelligere. Nec potest dici, quod intellectus informetur perfecte simul pluribus speciebus intelligibilibus, sicut unum corpus simul informatur figura & colore, quia figura & color non sunt forme unius generis, nec in eodem ordine accipiuntur, quia non ordinantur ad perficiendum in esse unius rationis, sed omnes forme intelligibiles in quantum huiusmodi, sunt unius generis, & in eodem ordine se habent ad intellectum, in quantum perficiunt intellectum in hoc quod est esse intellectum in actu. Vnde plures species intelligibiles se habent sicut figurae plures, vel plures colores, qui simul in actu in eodem esse non possunt secundum idem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod similiter dicendum est de potentia sensitiva. i. quod non potest plura simul sentire, sed ex consequenti, in quantum plura accipiuntur ut unum: sicut plura sensibilia uniuersum in una differentia, & plura sensibilia quae sunt partes uniuersum in uno toto. Vnde quando sentitur totum, sentiuntur simul plures partes ex consequenti, & tunc intentio sensus non fertur ad aliquam partem principaliter, sed ad totum, quia si ad aliquam partem ferretur, ut ad sensibile principale, non simul sentiretur alia: & iterum sensus communis, quamuis sit una potentia secundum essentiam, tamen aliquo modo multiplicatur secundum esse, in quantum coniungitur diuersis sensibus propriis, sicut unum centrum coniungitur pluribus lineis. Vnde immutationes omnium sensibilibus simul terminantur ad sensum communem, sicut motus qui esset per omnes lineas, posset simul terminari ad centrum, sed intellectus non multiplicatur modo praedicto in plures potentias, & ideo non est simile.

AD SECUNDUM dicendum, quod cognoscibilia quae simul cognoscuntur, oportet quod accipiantur ut cognoscibile unum numero. Omnia autem intelligibilia, in quantum huiusmodi, sunt unum genere non numero, & ideo ratio non sequitur.

AD TERTIUM dicendum, quod iam patet ex praedictis, quod non eodem modo se habet intellectus in habitu ad intelligibilia in habitu, quae sunt in ipso ut dispositiones, & intellectus in actu ad intelligibilia in actu, quae sunt in ipso ut ultimae perfectiones.

AD QUARTUM dicendum, quod non solum prohibetur res aliqua esse plura contraria actu simul, sed et plura esse disparata, ut patet ex dictis: unde quauis forme intelligibiles in intellectu non sint contrarie, nihilominus tamen intellectus prohibetur

simul plura intelligere, ut ex dictis patet: AD QUINTUM dicendum, quod species sensibiles, quae sunt in medio deferentes, sunt ibi per modum dispositionis, & non per modum ultimae perfectionis, quia sunt ibi sicut in quodam fluxu, & ideo non est simile.

ARTICVLVS III.

Vtrum intellectus angelicus possit cognoscere singularia.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod intellectus angelicus non possit cognoscere singularia. Si enim cognoscit, aut cognoscit per speciem acquiram, aut per concretam: non per acquiram, quia vel illa esset particularis, & per consequens materialis, & ita in intellectu angeli materialis esse non posset: vel esset vniuersalis, & sic per concretam cognosci non posset: similiter nec per concretam, quia ipse concretata angelo a principio lux creationis fuit in ipso: ad cognitionem autem alicuius sufficientis species eius sit in intellectu, & ita si per speciem concretam posset aliquid particulare cognoscere, cum est praesens, a principio creationis lux illud cognoscisset, quando ad hoc erat futurum, quod non potest esse, quia cognoscere solius Dei est, illa. 41. Annuntiare quae ventura sunt in futurum, & sciens quid dicitis vos, ergo angelus singularia cognoscere non potest.

Si dicatur quod species illae concretatae faciunt cognitionem praesentium, non autem futurorum. Contra. Non potest aliqua cognitio noua fieri, nisi fiat aliqua innovatio in cognoscente. sed per hoc quod particulare, quod erat futurum, fit praesens, non fit aliqua innovatio in intellectu angelico, cum nihil recipiat a re extra, ergo si prius dum erat futurum, non cognoscebat, nec dum fit praesens, cognoscere poterit.

Si dicatur quod quauis nihil recipiat, in formam quam apud se habebat prius, applicat ad particulare quod de nouo fit. Contra. Intellectus non potest aliquid ad aliud applicare, nisi cognoscat & quod applicat, & cui applicatur, quia prius est cognoscere duo secundum se, quam comparatione unius ad alterum, ergo applicatio praedicta sequeretur cognitionem singularium, & sic non posset esse eius.

¶ 2. Prae. Si angelus cognoscit singularia, aut cognoscit vna specie, aut pluribus: sed non pluribus, quia si oporteret quod infinitas species apud se haberet, cum infinita sint particularia ad minus in potentia, similiter nec vna, quia sic intellectus angelicus arqueretur intellectui diuino, qui uno, scilicet essentia diuina, plura intelligit, ergo intellectus angelicus singularia cognoscere non potest.

Si dicatur quod non cognoscit per unam speciem omnia, sed per unam speciem omnia individua unius speciei, & non alia. Contra. Illa vna species non habet magis ad unum individuum quam ad aliud: sed oportet quod per speciem intelligibilem intellectus determinetur ad determinatum cognoscibile, ergo per speciem illam non poterit cognoscere hoc particulare determinare.

SED CONTRA est, quod dicitur ad Hebr. 1. Omnes sunt administratores spiritus, &c. quod non possent esse, nisi cognoscerent singulares homines.

RESPON. Dicendum, quod angelus absque dubio singularia cognoscit. Vt autem videamus modum quo hoc possibile sit, sciendum est quod ad hoc, quod singulare aliquid cognoscatur, oportet quod in potentia cognoscitiua sit similitudo eius, in quantum particulare

culare est. Omnis autem forma de se communis est: unde additio formæ ad formam non potest esse cā individuationis, quia quocumque formæ simul aggregentur, ut album, bicubium, & crispum, & huiusmodi, non constituunt particulare, quia hæc omnia simul sunt in uno: & ita in pluribus potentiis est possibile inuenire: sed individuatō formæ est ex materia per quam forma contrahitur ad hoc determinatum; unde ad hoc quod particulare cognoscatur, oportet quod in cognoscente non solum sit similitudo formæ, sed aliquantulum materie. Similitudo autem rei cognitæ dupliciter est in cognoscente. Vno modo, sicut causata a re, sicut in his quæ cognoscuntur per speciem abstractam a rebus. Alio modo, sicut causa rei, ut patet in artifice qui cognoscit artificiatum per illam formam, per quam ipsum facit. Species autem quæ est in sensu causata a re sensibili, in quantum non est omnino a conditionibus materialibus depurata, est similitudo forme secundum quod est in materia, & ideo per eam cognoscitur particulare. Sed quia secundum quod in intellectu nostro recipit species rei sensibilis, est omnino iam a materialibus conditionibus depurata, non potest intellectus noster per eam directe particulare cognoscere, sed per quandam reflexionē in intellectu ad potentias sensibiles, a quibus species intelligibiles abstrahuntur. Per formam autem quæ est causa rei, hoc modo cognoscitur res, secundum quod forma illa est causa eius. Et quia artifex homo per formam artis non producit materiam, sed materia præsupposita inducit formam artis, forma artis quæ est in mente artificis, non est similitudo artificati, nisi quo ad formam tantum, unde per eam non cognoscit artificiatum in particulari, nisi formam artificiatum per sensum accipiat. Artifex autem increatus, sicut Deus, non solum producit formam, sed etiam materiam. Vnde rationes ideales in mente ipsius existentes non solum sunt efficaces ad cognitionem universalem, sed etiam ad singularia cognoscenda a Deo. Sicut autem illæ rationes ideales existunt in res producendas in esse suo naturali, in quo particulariter in unum quodque subsistit in forma & materia, ita procedunt in mentes angelicas, ut sint in eis principium cognoscendi res secundum suum totum esse in quo subsistunt, & sic per species influxas ibi ab arte diuina angeli non solum universales, sed et particularia cognoscunt, sicut & Deus. Est tamen differentia in duobus. Primo, quia ideas quæ sunt in mente diuina, sunt formæ factiue rerum, & non solum principia cognoscendi: sed species quæ recipiuntur in mente angelica, sunt solum principia cognoscendi, & non sunt factiue, sed exemplares factiuis. Secundo, quia intellectus quanto est altior & perspicacior, tanto ex uno potest plura cognoscere: & quia intellectus diuinus est altissimus, per unam simplicem essentiam suam omnia cognoscit: nec est ibi aliqua pluralitas formarum idealium, nisi secundum diuersos respectus diuine essentia ad res cognitās: sed in intellectu creato multiplicatur secundum rem, quod est unum secundum rem in mente diuina, ut non possit omnia per unum cognoscere, ita tamen quod quanto intellectus creatus est altior, tanto pauciores habet formas ad plura cognoscenda efficaces. Et hoc est quod Dion. dicit 12. cap. cæl. hier. quod superiores ordines habent scientiā magis uniuersalem in inferioribus. Et in li. de causis dicitur, quod intelligentie superiores habent formas magis uniuersales: hoc tamen obseruato, quod in infimis angelis sunt formæ adhuc uniuersales intantum,

A quod per unam formam possunt cognoscere omnia individua unius speciei, ita quod illa species sit propria uniuscuiusque particularium secundum diuersos respectus eius ad particularia, sicut essentia diuina efficitur propria similitudo singulorum secundum diuersos respectus: sed intellectus humanus qui est vltimus in ordine substantiarum intellectualium, habet formas intantum particularas, quod non potest per unam speciem nisi unum quid cognoscere: & id similitudo speciei existens in intellectu humano non sufficit ad cognoscenda plura singularia, & propter hoc intellectui adiuncti sunt sensus, quibus singularia accipiat.

B Ad primum ergo dicendum, quod angelus nullo modo cognoscit singularia per speciem acquisitā, quia nec per speciem acceptā a re, sic enim res agerent in intellectum eius, quod est impossibile: neque per aliquā speciem de nouo influxam a Deo reuelare ipsi angelo aliquid de nouo, quia species, quas angelus habet apud se concreatas, sufficiunt ad omnia cognoscibilia cognoscenda, sed secundum quod per altius lumen intellectus angeli eleuatur in altiores conceptiones, ex illis speciebus pro dire potest: sicut etiam ex eisdem phantasmatum speciebus intellectus propheta lumine prophetia adiutus aliquam cognitionem accipit, ad quam non sufficiebat naturale lumen intellectus agentis.

C Restat ergo ut angelus cognoscat singularia per species concreatas. Sicut autem per unam speciem concreatam potest cognoscere diuersa individua, ita etiam multo amplius potest per unam cognoscere quicquid est in uno individuo, ut non oporteat eum aliam speciem habere, non qua cognoscit colorem & odorem unius pomi, sed simul cognoscendo hoc pomum, cognoscit quicquid est in pomum illo & essentialiter, & accidentaliter. Effectus autem non est in causa sua ut in ea possit cognosci, nisi sit causa determinata ad effectum illum, sicut patet in causis necessariis, quibus cognoscunt effectus earum: sed causa contingens non determinatur ad effectum suum, nisi quando actu producit ipsum: unde in causa contingente non est effectus eius ut in ea possit cognosci, nisi quando iam actus productus est, & ideo angelus per species concreatas cognoscens causas uniuersales omnium singularium contingentium, non cognoscit naturali cognitione effectus earum antequam sint in actu, sed statim cum actu sunt.

D Ad secundum dicendum, quod quando aliquid incipit esse præsens, angelus de nouo cognoscit illud non facta aliqua inuocatione in ipso angelo, sed in re cognoscibili, in qua est aliquid quod prius non fuit, quod sine ea cognita non cognoscitur.

E Ad tertium dicendum, quod applicatio illa est intelligenda per modum illum, quo Deus ideas ad res cognoscendas applicat, non sicut modum cognoscibile ad aliud, sed sicut modus cognoscendi ad rem cognitā, alias nihil valeret ad propositum, sicut ostensum est in obiciendo.

F Ad quartum dicendum, quod intellectus angeli neque una specie cognoscit omnia, neque tot species habet quot sunt individua, ut ex dictis patet.

G Ad quintum dicendum, quod illa una species efficitur ratio cognoscendi quodlibet individuum secundum respectum ad ipsum, ut ex dictis patet.